

ȘTIINȚE SOCIO-UMANISTICE ȘI CULTUROLOGIE SOCIO-HUMANISTIC SCIENCES AND CULTUROLOGY

SIMBOLUL PĂIANJENULUI: DE LA MITUL ARACHNE LA POEZIA LUI ION HADÂRCĂ

THE SYMBOL OF THE SPIDER: FROM THE MYTH OF ARACHNE TO THE POEM OF ION HADÂRCĂ

VICTORIA FONARI¹,

doctor în filologie, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0003-0058-167X>

CZU 316.773.2:595.44

398.22(38):595.44

821.135.1.09

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2023.2.15>

Simbolul păianjenului își menține actualitatea fiind o parte componentă a simbolului comunicării în secolul al XXI-lea, care se află sub semnul www (World Wide Web). Rețeaua de internet are drept prototip funcțional păienjenișul. Este semnificația rețelelor de transmitere a informației. Am cercetat simbolul păianjenului/păienjenișului și conotațiile acestora din antichitate, relevând semnificația în lirica lui Lucian Blaga, Leonida Lari, Ion Hadârcă. Am nuanțat imaginea în cinematografie. În articol sunt prezente concepte din diferite domenii: psihologie, mitologie, cinematografie, filosofie, literatura română și literatura comparată.

Cuvinte-cheie: mit, Atena, Arachne, mit electoral, om-păianjen, globalizare, www

The symbol of the spider maintains its relevance as a component part of the symbol of communication in the 21st century, being under the www (World Wide Web) sign. The internet network has as its functional prototype the spider. It is the meaning of information transmission networks. I researched the symbol of the spider and its connotations in antiquity, in the lyrics of several Romanian writers: Lucian Blaga, Leonida Lari, Ion Hadârcă. I have tinted the image in cinematography. The article contains concepts from different fields: psychology, mythology, cinematography, philosophy, Romanian literature and comparative literature.

Keywords: myth, Athena, Arachne, electoral myth, spider man, globalization, www

Introducere

Simbolul comunicării în secolul al XXI-lea este semnul www (World Wide Web). Rețeaua de internet are drept prototip funcțional păienjenișul. Este semnificația rețelelor de transmitere a informației. Or, puterea acestui secol nu constituie știința sau banii, dar informația transmisă, indiferent de distanță, de circumstanțe – mesajul receptat trăiește ca un corp separat de cel care l-a comunicat.

Păienjenișul, cu forma sa specifică, care se centralizează, oferă o proiecție aparte, dacă proprietarul său se află în mijlocul pânzei. Interpretarea psihanalitică, în acest caz, face referințe la „imaginea

¹ E-mail: victoria_fonari@yahoo.com

sinelui. Dar ideea de „capcană” nu este absentă și cel care visează este „avertizat” cu scopul de a nu mai admite o influență care să-l ducă în burta păianjenului. Astfel spus, eul nu trebuie să cadă în capcana de a se identifica cu Sinele” [1 p. 176]. Păienjeniișul are o rețea de colaborare prin firele ce leagă spațiile cele mai îndepărtate, la care se pot conecta toți cei ce aparțin acestui sistem. În aceste condiții devine opacă frontiera de a fi în postură de păianjen sau jertfă. Acest simbol cel mai mult se pretează explicării fenomenului globalizării. Mitul, în raport cu fenomenul globalizării, a fost elucidat în mai multe articole, unul dintre care este *Fragmentation and the tendency to hybridize the myth in the artistic literature*, unde, în același link, se găsește varianta în limba română [2 pp. 56-63]. În jocul interpretării conceptele ar putea să ia locul unul altuia în calitate de subiect și obiect. De exemplu: informația primă capătă ipostaza de jertfă sau, poate, persoana care accede oricărei informații, indiferent de utilitate, este sacrificată în defavoarea timpului său.

Zeița Atena: mitul electoral și conceptul estetic

Orice păienjeniiș este construit de un păianjen. Revelația arhetipală o întâlnim în mitologia greacă în mitul despre Arachne, o faimoasă țesătoare, care a îndrăznit să o cheme la întrecere pe însăși zeița Atena.

În mitologia antică, în Elada, înțelepciunea era întruchipată anume de această zeiță. Este clar reprezentat atât portretul fizic al Atenei cât și cel spiritual. Simbolistica ce o determină e bine sesizată de epitele care îi sunt proprii: „temuta fecioară”, „zeița războiului” (Ovidiu, *Metamorfozele*), „Atena cea cu ochi de bufniță” (la Homer), simbolul terestru este șarpele (descifrarea misterului), semnul aerian este cioara, care mai târziu va fi înlocuită cu bufnița (această alegere a fost motivată prin faptul că a povestit taina zeiței: „Că de-ocrotirea Minervei eu fi-voi lipsită și-n urma /Păsării nopții voi trece” (Ovidiu)), semnul vegetal – măslinul.

Cu toate că este numită „Augustă-Atena”, în piesa *Troienele* de Euripide, din cauza simțului de echilibru și al dreptății, observăm în această idealitate și alte calități: invidia, răzbunarea, neacceptarea concurenței. Subaprecierea aruncată de Arachne o face extrem de periculoasă, devenind răzbunătoare, șireată, plină de cruzime. Deși similare prin spiritul de luptă, prin faptul că ambele-s fără mamă, brave țesătoare, cu un simț deosebit al culorii, Atena e în antiteză cu Arachne (**Schema 1**):

Schema 1. Antiteza Atena vs. Arachne

	Atena	Arachne
statutul social	fica zeului suprem Zeus	fica lui Idmon din Colofon, care vopsește lână – „nici prin rang și prin neam e vestită” [6 p.391]
modul existențial	eternă	muritoare
conceptul de frumusețe în imaginile țesăturii	mitul cum Atena îl învinge pe Poseidon	imagini din miturile în care zeii înșeală muritorii
mesajul	glorios, înălțător	lucid, crud

Sursa: schemă elaborată de autor

Pentru a înțelege conflictul considerăm important a ne referi la legenda pe care a țesut-o Atena. Predilecția locuitorilor din polisul din centrul Eladei relevă primul mit politolog. Într-o epocă a patriarhalismului grec este de mirare să atestăm calitatea de înțelepciune proprie unei zeițe, și nu unui zeu. Or, raționalismul tradițional ține de începutul masculin, dar în tot panteonul olimpic anume Atenei îi aparține fermitatea, mintea lucidă, detașarea de sentimentul erotic, conexiunea cu realitatea socială, ordinea militară. Totuși, nu putem afirma că e asentimentală.

În mitul electoral se înaintează doi candidați pentru funcția de protector al polisului: Atena și Poseidon. Oferim promisiunile și siglele candidaților în **Schema 2**:

Schema 2. Mitul electoral

Candidați la alegeri	Atena	Poseidon
sigla	măslinul	calul
	<ul style="list-style-type: none"> • Protejarea țării de invadatori; • dezvoltarea industriei măslinului; • promovarea păcii; • ocrotirea familiei prin dezvoltarea agriculturii; • bărbații să rămână acasă pentru a cultiva pământul pentru prosperarea țării. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ocrotirea luptelor pe mare; • vânt prielnic corăbiilor; • valuri dure pentru dușmani; • îmbogățirea în urma războaielor pe mare și pe alte țărmuri; • promovarea jafurilor, gloriei în luptele de cucerire.

Sursa: schemă elaborată de autor

Lista ar putea fi completată. În perioada de argint, unde se atestă o egalitate în drepturi cetățenești din optica de gender (după cum observăm, ideea de gender își face loc mai mult de 2500 ani și încă nu și-a văzut realizarea socială!) au participat toți locuitorii: toate femeile au votat unanim pentru Atena, și toți bărbații, văzându-se navigatori îmbogății, au votat pentru Poseidon. Conform legendei, Atena câștigat cu un singur vot, deoarece, comparativ cu bărbații, femeii erau mai multe cu o singură unitate. Și chiar dacă versurile lui Marin Sorescu reflectă un „râs homeric”, considerăm că, în acest context, sunt necesare de a le include exact aici: „Nimic nu e cum își face omul – admițând că am descifrat bine – / Nimic nu e cum își face femeia cu mâna ei” (Marin Sorescu, *Transformarea*). În consecință, femeilor, cetățene ale acestui polis, li se interzice să mai voteze. E reflectată perioada trecerii de la sistemul matriarhal la cel patriarhal. Deși acest mit parcă motivează dorința femeilor de a-și vedea părinții, soții, feciorii acasă, atașamentul pentru țară a fost specific și bărbaților greci. Se cunoaște că Socrate a părăsit orașul numai pentru a participa la război, pentru a-și îndeplini obligația militară.

Probabil anume cultul acesta pentru a cunoaște cât mai multe, de a nu fi indiferent de societate, a generat și un centru de arte, de științe, puternic dezvoltat. Vorbind despre atenieni (numiți și erchtheizi), dramaturgul grec Euripide notează în *Medeea*: „Erechtheizii au fost din vechime prosperi: / odrasle de zei fericiți, în sacre tărâmurii / necotropite vreodată, / hrăniți cu știința cea mai înaltă, / umblă pururi, senini, în aerul limpede...” [3 p. 119].

Atena reprezintă începuturile jurisprudenței. Ea revine asupra conceptului de pedeapsă și contribuie la transformarea eriniilor (gr. Ἐρινύες, pl. Erinnyes „dedicate”) în Eumenidii (care au milă). Este, probabil, prima interpretare a pedepsei. Intervenția Atenei constituie o revenire asupra conceptului de condamnare. Devorarea de a încălca preceptele pot continua la nesfârșit prin blesteme. Ura naște ură, omorul creează blestemul. Eriniile, care semnifică pedeapsa în spațiul terestru, sunt oprite de înțelepciunea Atenei. După toate suferințele lui Alkmeon, care și-a ispășit de fapt pedeapsa, zeița îi oferă un spațiu al liniștii.

Dar să revenim la pedeapsa Atenei pentru Arachne. Simțindu-se jignită, zeița distruge pânza muritoare. Concursul de a realiza cea mai frumoasă țesătură nu este suportat de Atena, moment expus de Ovidiu în *Metamorfoze*: „Puțin e să lauzi; și eu laudată / Vreau să mă văd; nu se cade ca eu, o zeiță, să-ngădui / Disprețuită să fiu și să nu pedepsesc”. La pieirea / Meonienei Arachne gândea...” [4 p. 391].

În aceste circumstanțe Arachne se decide să-și pună capăt zilelor, dar Atena nu-i permite să se sinucidă, pedeapsa ei va fi alta – să o transforme în păianjen: „Păru-i căzu și, cu el, nas, urechi; al ei cap i se face / Mic, iară trupul întreg de asemeni i se micșorează; [...] / ... Chiar schimbată-n păianjen, lucrează întruna la pânză” [4 p. 395].

Este interesant de ce drept concurent al Atenei apare o tânără. Mitul Arachnei este unul ce se opune forței de a depinde, de a se lăsa comparată. În linii mari, grecii au încercat, poate, prin acest mit să determine modul de viață al păianjenilor: plin de independență, singurătate, sânguință, meticulozitate și insistență. Să vedem, deci, ce se întâmplă cu personajul care a suferit metamorfozarea. Voința, libertatea, spiritul critic și autoaprecierea înaltă – totul invită la o provocare. Arachne are spiritul libertății femini-

ne, pentru care au și votat, probabil, cândva femeile Atenei. Ea este dornică de adevăr: „Fata meonă țesu pe Europa-nșelată de-un chip de / Taur; credeai-n adevăr că-i un taur și-o adevărată / Mare” [...] „Mai / Face și pe-Asteria în luptă c-un vultur ce-o strânge, / Face pe Leda, culcată sub aripi de lebedă; - arată / Cum, preschimbat într-un satir, Iupiter însărcinase / Cu cei doi gemeni pe Nictēida cea frumoasă” [4 p. 103-111]. De fapt, poate, această imagine, care ne-a rămas frumos descrisă de poetul latin, este o primă caricatură la adresa celor sus-puși. Ține de estetica urâtului, care diferă de gustul grecului de a fi frumos. Dar e important să fie artă nu numai frumosul, dar și adevărul, iar adevărul nu de fiecare dată este în conexiune cu frumosul, mai degrabă este în acord cu incomoditatea. În duelul artelor de a țese sacrificată din cauza îndrăznelii, a curajului, a adevărului nedorit, este laborioasa și directă Arachne.

În acest mit sesizăm prezența a două concepte despre artă:

I. Conceptul Atenei: deschis, glorios, înălțător, luminos, care se axează pe latura primară.

II. Conceptul Arachnei: închis, tenebros, josnic, laș, care relevă consecințele.

Este un transfer de la artă prin conceptul de frumos – „Kalon este ceea ce place, ceea ce trezește admirație, ceea ce atrage privirea” [5 p. 41] la arta determinată de estetica urâtului – de a releva și lucruri neplăcute moralei. Îndrăzneala de a analiza faptele zeilor este prometeică. E similară cu furtul focului sacru această conștientizare a modelelor de anti-model. Deși zeilor greci le sunt proprii aceleași pasiuni, plăceri, metehne ca și oamenilor, aceștia nu au dreptul să concureze (Afrodita și Psiheea, Hera și Semele, Latona și Niobe etc.). Misterul atitudinii față de această ființă – păianjenul – este bizar prin metamorfozarea unei tinere. De fapt, numai zeii preferau să ia chipul de bătrâni, iar muritorii erau transformați de tineri fie în trestie sau narcis, sau pin...

Pornind de la figura rebelă a Arachnei, ar fi bine să sesizăm ce răzvrătire ascunde păianjenul la Lucian Blaga, imagine care apare în ciclurile *Poemele Luminii*, *Pașii Profetului*, *La curțile dorului*.

Conotațiile simbolului păianjenului în creația lui Lucian Blaga

Păianjenul accentuează cunoașterea luciferică. Misterul, independența existențială, camuflajul – toate îl fac nevăzut, o parte din întunericul nopții se menține și la lumina zilei în mrejele păienjenului, care parcă sunt realizate din razele lunii.

În lirica poetului îl atestăm pe copacul ce semnifică *axis mundi*. În poezia *Cântecul bradului* macro-universul este congruent cu microuniversul: „Bătrân, bătrân, în imperiul meu / bradul bărbos străjuiește mereu”. În acest *imperiu* putem enumera: „Lichene și buhe, și viespi îl cuprind. / Păianjenii sfinți prin cetini se-ntind”. E lumea care se apropie de aceeași cunoaștere nocturnă. Conotația păianjenilor este una pozitivă prin epitetul sfinți. Ei devin ocrotitorii, corpul de gardă pentru Axa lumii. În aceste versuri simbolul înțelepciunii – bufnița – accentuează întunericul ocrotitor, care nu sperie, dar ocrotește / păstrează liniștea milenară. Dacă e să ne referim la diferențialele divine din conceptul filosofic al lui Blaga, un referent poetic ar fi anume acești păianjeni care constituie metaforic diferențiale divine. Un argument în acest sens sunt și versurile: „Înțelepciunea unui mag mi-a povestit odată / de-un val prin care nu putem străbate / cu privirea, / păienjeniș, ce-ascunde pretutindeni firea, / de nu vedem nimic din ce-i aievea” (*Din părul tău*). Păienjenișul constituie opacitatea existențială a timpului prezent și a indeterminismului celui viitor, al ipoteticului trecut, neclaritatea omului în realizările scopurilor sale, emoția de a percepe fenomene, în care raționamentele nu-și găsesc expresia clară. Dacă e să structurăm fișiere cu privire la imaginea păianjenului sau a păienjenișului în lirica blagiană, sesizăm că se găsește și în *Din părul tău*, părul iubitei e „tot largul lumii urzit”. Astfel, în versuri este vizualizată „cenzura transcendentă”.

În mitologia greacă păianjenul reprezintă caricatura fricii divinității de biruință a Arachnei. Arachne este simbolul căderii ființei care și-a dorit să fie egală cu zeii, demiurgul părăsit, care corespunde cu sensul poeziei „Visătorul”: „Spânzurat de aer printre ramuri / Se frământă prin mătasa-i / Un păianjen. / Raza lunii / L-a trezit din somn / Ce se zbate? A visat ca / Raza lunii-i fir de-al lui și / Cearc-acum să se urce / Până-n ceruri, sus, pe-o rază / Se tot zbate îndrăznețul / Și s-azvârle. / Și mi-i teamă / c-o să cadă visătorul”. Visele nu țin de fiecare dată de o realitate concretă, în această poezie tendința

este determinată de un imposibil și, totuși, cât de sensibilă e atitudinea eului liric față de conceptul romantic, care se încrede idealurilor proprii, iar libertatea spiritului nu are decât să insiste și la lucruri imposibile. Astfel, curajul de a-ți realiza visurile ține uneori de percepțiile vârstei infantile, în care se trăiesc viu dorințele, este proprie acțiunea și cu greu se percepe interdicția.

Imaginea lui Pan este una arhaică, simbolizând păgânismul, natura însăși, în imaginea poetică a lui Blaga are un prieten. Nu mă voi referi la panteismul blagian, decât doar pentru a cerceta imaginea păianjenului: „Tovarăși nu avea, /doar un păianjen singurel. /Iscoditor, micuțul își țesuse mreaja de mătase / în urechea lui” (*Moartea lui Pan*). Pan întruchipează elementul naturii fără constrângeri, cu o comprehensiune pentru firescul vieții: „Și Pan din fire bun / prindea țânțari celui din urmă prieten / ce-i rămase”. E în antiteză cu dogma, cu artificialul.

Bucuria de a fi în cadrul naturii în contemplare este relevantă în liniștea eticii eudomonismului în cioplitul unui „fluier din nuia de soc”.

Din câmpul lexical al titlului distingem „piticul dobitoc”, pe care „Pan descoperă mirat / că prietenul avea pe spate-o cruce. / Bătrânul zeu încremeni fără de grai / în noaptea cu căderi de stele / și tresări îndurerat, / păianjenul s-a-ncreștinat”. Valoarea doctrinară a religiei vine în opoziție cu libertatea gândirii în armonie cu legile naturii. Iar accesibilitatea pentru a fi o parte din întregul prezentului încheie perioada panteistă. Începe o altă epocă în univers: „Păianjenul care se încreștinează, Crucea care înlătură din calea sa cântul, bucuria simplă a omului înfrățit cu natura dezvăluie stări de spirit poetice, care erau, firește, la antipodul sfințeniei mistice a creștinismului canonizat” [6 p. 334]. În aceste versuri păianjenul, deși este relevantă din optica trecutului, apare ca un ascetism al conservatorismului. Spre finalul poemului avem impresia că păianjenul se deformează într-un pitic. Este o răsturnare a mitului Arachne (libertatea este înlocuită cu comoditatea, mândria cu lașitatea, direcțea cu camuflajul), dar se păstrează opoziția și posibilitatea de supraviețuire, indiferent de concepte.

Păianjenul și elementele doctrinei în poezia Leonidei Lari

În epoca globalizării se creează impresia că acest element fragil care permite opticii de a releva idealul se distruge intenționat, pentru o conviețuire a „monștrilor” și a „monstruozităților”. Deziluzia, atotcunoașterea proclamată de psihanaliză, antidogmatismul științei, care contribuie la divagații informaționale nesistematizate, oferă omului o bizară alegere plină de libertate, unde „prins într-o rețea din ce în ce mai extinsă de relații sociale, individul e constrâns să-și redefinească mereu identitatea personală” [7 p. 185], în aceste continue transformări ar putea să piardă toleranța și pentru propriile sale concepte.

În acest mod nu se cunoaște care-i va fi alegerea: „de a muta scaunul pentru a vedea asfințitul” asemenea personajului lui Antoine de Saint-Exupéry sau va accepta să stea „într-un spațiu închis, despre care nu puteam nici măcar presupune ce e: clădire, grotă, sicriu” [8 p. 103], care de fapt „era trupul unui păianjen uriaș” [8 p. 105] sau să creeze dușmani pentru a se putea manifesta prin forță, rațiune, politică.

În contextul globalizării, se distruge contextul uman, impunându-se cel al tehnicii. Predilecția pentru etică poate deveni o trăsătură improprie a omului, dar una cultivată în lumea firelor, a automatismelor...

Paianjeniișul manipulării se întrevide prin această dezagregare etică în relațiile interumane și, invers, înlocuirea sau găsirea expresiilor prin net, mobil. Expresia „tehnica inteligentă” auzită destul de des poate să distrugă sau să fie invers proporțională cu inteligența posesorilor.

Destul de des apare conceptul de inteligență a personalității. Secolul nostru se confruntă cu o inteligență a comunului care provoacă dependențe, creează frustrări, dar și impune colaborări, proiecte, investiții, creditări. Astfel dărnicia este văzută ca o superioritate obligată de a oferi pentru a-și etala bunurile materiale; comunicarea este rezervată doar pentru manipulare; toleranța este fațada apărării și supraviețuirii și nu substituie acceptarea sau acederea. Este și o confirmare a camuflării fricii/angoasei. Constanța este percepută caposivitate, dictatură, suspiciune; frumosul se transformă în oribilul definit, iar urâtul indefinit preia locul frumosului.

Păianjenul postmodern în epoca globalizării

Dacă Lucian Blaga (1895-1961) oferă imaginiipăianjenuluiiconotații legate și de perioada interbelică, și de influența expresionismului german, atunci la Ion Hadârcă (1949) imaginea apare într-o viziune a postmodernului. Doina Ruști, autoare ancorată mai mult în secolul al XXI-lea, explică simbolul din textele artistice astfel: „Simbol al pândeii, păianjenul simbolizează singurătatea. Este creator al unei lumi efemere (pânza fragilă) și întrupează munca neîntreruptă, iar prin aceasta reprezintă un reflex al timpului” [9 p. 316]. Pe unda timpului cercetăm paradoxul din lirica lui Ion Hadârcă.

Trecerea de la om la păianjen o sesizăm în poezia *Păianjenul al treilea Benedict*. În acest context firele de păianjen sunt realizate de privire („Împăienjenea privirile”), care apare ca o materializare energetică, fie de a reuni prin concepte, fie prin stare hipnotică, fie prin dorința de a impune o idee mulțimii. Firul nu este numai vizualizat, poetul apelează încă la o percepere – a auzului – prin prezența sonoră a „liturghiei”. „Fluierul orgii” obține o supremație prin gradația „melodia divină”, amuțirea este în antiteză cu atmosfera paradoxului, chiar a absurdului, care stopează armonia muzicală. Percepția muzicală este înlocuită cu euharistia, împărtășania/dezvăluirea neașteptată a metamorfozei. Cifrele simbolice ghidează poezia într-o opacitate și mai mare: „unul din doi / precis era Benedict / (...)/ tandru însemnând / cu cele douăsprezece piciorușe / un drum nevăzut / de cristal infinit / pe care-l vestea / solul celest al demiurgului”. Cifra constituie aranjamentul cosmic în raport cu cel terestru: de 12 luni, 12 semne zodiacale, 12 apostoli. Este intensificată prin metafora spațială. Ținând cont că scrierea artistică ține și ea de lumea onirică a visului, „imaginea păianjenului se raportează la straturile cele mai profunde ale inconștientului, adică a celor ce rămân cu totul străine înțelegerii noastre” [1 p. 175].

Probabil, Ion Hadârcă, poet, eseist, publicist și om politic, face referință în poezie la marele proiect al globalizării, la forța ce ar instala ordinea mondială. Cuvintele emotive ce ne-ar ajuta să determinăm atitudinea sa ar fi: „limpede” – determină siguranță și claritate, „lunecând sacrosanct” – atenția, măreția relevată cu o notă ironică, „preot ușor-orbitor” – lumina divină comprehensivă pentru mase sau masca pentru a fi perceput în directiva dorită, „sfere serafice” – accentuează spațiul celest, superior, chiar absolutul ierarhiei, „ne-mai-pome-nite epifanii” – cuvântul scris pe silabe comportă o evidențiere mai mult a sunetelor/a ritmului, decât a sensului. Această silabisire poate avea un caracter dual: de sarcasm sau de uimire, sau de frică vizavi de „povara surprizei”. Epifania – dezvăluirea chipului lui Dumnezeu – vine în antiteză, dar eul liric îi oferă și raport de echivalență. Globalismul transferat în emblema metamorfozei îi oferă un camuflaj al ascunsului, pe care inconștientul nu-l prezintă conștientului – fenomen care ar putea fi propriu doar celui iluminat.

Predilecția sa pentru lumea necuvântătoare o atestăm și în alte versuri, care vin în conexiune cu receptivitatea sa la probleme cotidiene (poetul fiind cunoscut și prin activitatea sa de politician). Aceeași predilecție este demonstrată prin poezia *Musca lui Obama*, cu un titlu sugestiv, publicată în 2009. Textele sale le-am putea caracteriza printr-o poezie-reportaj: succintă („ea (*musca* – n.n.) a căzut eroic”), cu prezența evenimentelor („fulgerător de crud strivită / de palma lui Obama / cel viteaz”), punctată în parametrii paginii, cu o gravitate de alertă („desigur faima-i / se va duce peste ani”) în car, dacă cititorul dorește, poate să întrevadă ironia („desigur, merita-va monument”) sau seriozitatea calmă („cum i se stinse / ultimul zum-zum”) – o opacitate care oferă emoții diferite. Iar peste timp imaginea muștei a devenit un imprimeu vestimentar de factură ce a influențat mai mulți scriitori care își trag seva artistică din estetica simbolismului francez.

Dar să revenim la țesătura Arachnei dintr-o altă optică, or, pânza ei este cea care reflectă adevărul dur și crud, cel care doare și este incomod. Firul ei nu este o viață, este un strigăt.

Interferențe ale acestui mit sesizăm în *Spiderman*. Este, într-adevăr, imprevizibila atitudine față de acest personaj care este adorat de copii. Ține și el piept duelului cu societatea. Aceste fire de păianjen îl fac să fie sigur.

Iar firele lui Spiderman – ce sunt ele? O modalitate de a supraviețui în orașele mari, o ipoteză de a fi liber în mișcare fără tehnologiile actuale, o sursă de a fi modern, nefiind ca toți, o rezistență de a nu

fi descoperit? De multe ori mi-am pus întrebarea: de ce place acest film? Din cauza că este promovat. „Hollywoodul extinde acest *talcioc* la scara mondială. Dacă lucrurile vor continua în aceleași ritmuri, estetica secolului XXI se va numi *kitschestetika*” [10 p. 181-182], afirma Eugen Lungu.

Poate omul a evaluat în vise și deja nu va mai pleda pentru zborul cu aripi de pasăre (considerând o imagine demodată), dar pentru săriturile rapizi de pe un bloc pe altul promovat azi și de unele probe sportive. Neordinarul atrage, așa cum dublarea de la centaur, femeie-pasăre, sfinx, sirene și a răvășit o altă imaginație a omenirii de om-păianjen.

Dispariția valorii începe atunci când personajul repetă același subiect ca și „Superman”, „Oamenii X” ș.a. Oare aici se termină imaginația? La greci legende se termina cu metamorfoze, iar la noi cu acestea se încep. Motivarea de a uimi nu mai rezistă decât pentru a umple restul timpului cu bătăi și cu conflicte ieftine, care vine într-o reflecție cu paralelă cu următoarea opinie, care explică unele „clișee cinematografice”, „efectele etice ale consumului de kitsch” [11 p. 232]; consumatorul ce obligă realitatea, în toată complexitatea ei, să intre în tip”.

Imaginea de păianjen din filmul „Spiderman” promovează globalismul ca o valoare, se identifică lupta dintre comun și individual. În acest concept globalismul nu înseamnă negarea individualului, dar acceptarea și promovarea argumentată. Comunul nu de fiecare dată include valorile globale, ci pledează pentru ieșirea din parametrii intimi ai omului, pe când globalismul ar putea oferi un camuflaj de scenarii dorite, care are forța de a manipula publicul.

Concluzii

În antichitate mitul Arachne valorifica conceptul estetic prin prisma adevărului. Deși apare în contextul biografic al zeiței Atena, acest mit demonstrează că înțelepciunea nu de fiecare dată este tolerantă.

În literatura română simbolul nu primește aceleași conotații. Astfel, pentru Lucian Blaga simbolul păianjenului constituie conexiunea dintre conceptele păgâne și cele creștine. Pentru Leonida Lari păianjenul și păienjenișul au conotațiile dominației imperiale a URSS. Ion Hadârcă implică teribilul neașteptat din cotidian și îl utilizează ca o sursă de inspirație.

Păianjenul și păienjenișul constituie structura rețelelor, inclusiv a celor sociale. Raportul dintre individualitate și societate suferă mari schimbări în lumea virtuală. Actualmente se pune accent pe individual, care se valorifică în contrast cu comunul. Faptul de a fi în unicitate transpare în general. Dar individualitatea, la rândul său, multiplicată, copiată, ar putea să includă și un mesaj al comunului. Atestăm o ghidare a valorilor individului, care suferă modificări față de tranziția atitudinii comune. Această mutație este prezentă nu numai în raport cu planul orizontal – spațial-geografic, dar și în raport cu unul plasat pe axa mitului.

Referințe bibliografice

1. ROCHETERIE, J. *Simbologia viselor. Natura..* București: Artemis, 2006. ISBN 973-566-144-6.
2. FONARI, V. Fragmentation and the tendency to hybridize the myth in the artistic literature. In: *Acta Marisiensis. Philologia* [online]. 2022, nr. 4 (1), pp. 56–63 [accesat 5 mai 2024]. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1092673>.
3. EURIPIDE. *Teatru complet*. Chișinău: Gunivas, 2005. ISBN 9789975613996.
4. OVIDIU. *Opere*. Chișinău: Gunivas, 2001. ISBN 9789975962223.
5. ECO, U. *Istoria frumuseții*. București: Enciclopedia RAO, 2006. ISBN 9737170229.
6. TĂNASE, A. *Lucian Blaga – filosoful poet, poetul filosof*. București: Cartea Românească, 1977.
7. TROC, G. *Postmodernismul în antropologia culturală*. Iași: Polirom, 2009. ISBN 9734602381.
8. LARI, L. *Lira și păianjenul*. Chișinău: Hyperion, 1992. ISBN 5368015089.
9. RUȘTI, D. *Dicționar de teme și simboluri din literatura română*. Iași: Polirom, 2009. ISBN 9789734615124.
10. LUNGU, E. *Raftul cu himere*. Chișinău: Știința, 2004. ISBN 9975674267.
11. PETROȘEL, D. *Kitschul: funcții literare, disfuncții culturale*. București: Eikon, 2023. ISBN 9786064908872.